

ისტორია

თეოფილაქტი რუსანოვი

პირველი ეკზარხოსი საქართველოსი *)
(1765—1821)

მისაც გაუგონია პირველი საქართველოს ეკზარხოსის თეოფილაქტის ამბავი და იცის მისი ცხოვრების ისტორია, ჩემის აზრით, სასიამოვნოდ დარჩება მისთვის რამდენიც უნდა ეილაპარაკოთ მასზე, და ვინც არ იცის მისი ცხოვრება, ის უმეტესი მაღლობელი დაჩნება, რომ გააგებს ამის ცხოვრებას.

თეოფილაქტეს სახელი დიდხანს დარჩება ჩვენში. იმის შემდეგ სხვებიც ყოფილან საქართველოში ეკზარხოსებო, მაგრამ იმდენი შთაბეჭდილება არც ერთს არ მოუხდენია ჩვენ საქართველოს მცხოვრებლების გონებაზე, რამდენიც თეოფილაქტემ მოახდინა.

იქ დროს როდესაც თეოფილაქტე სცხოვრებდა, რუსეთში, სასულიერო წოდებაში თითქმის მას ტოლი არ ყოფილა; მაგრამ მასზე ბევრი არა თქულარა, თუმცა ბევრის თქმა კი შეიძლება. სხვა რომ არა იყოს რა, ის დიდხანს მსახურებდა საქართველოში და ბევრი კეთილი საქმე დაუწყო და კიდევ ბევრი გაუთავებია და ამისათვის უსარგებლოდ არ ვრაცხ, რომ მის ცხოვრებაზე ვსჯეთ რამდენიმე სიტყვა. პირველად იქნება ბევრი არაფერ ყავდა მას მადრიდში, მაგრამ შემდეგმა ცხოვრებამ დაგვარწმუნა ჩვენ, რომ თეოფილაქტეში დავკარგეთ ჩვენ სასარგებლო უფროსი პირი და კეთილის მოწადე ჩვენის ქვეყნისა.

თეოფილაქტე იყო დიპლომატიის შეიქმნა პრინციპის გუბერნიის მცხოვრებლისა. დაიბადა 1765 წელსა.

პირველად თეოფილაქტე სწავლობდა მოლონეცკის სემინარიაში, მაგრამ ბოლოს 1788 წელს შევიდა უმთავრეს ალექსანდრონეცკის სემინარიაში. აქ დაუჭვობრდა თეოფილაქტე ერთ მოწაფეს სერანსკის, რომელსაც ჩვენ ბოლოს მოვიხსენებთ. ბევრს ფიქრობდა იმაზე—თუ როგორი ცხოვრება ამოერჩია მას. სასულიერო წოდებაში ყოფნა სურდა, მაგრამ პრინციპის მღვდლად დადგომა კი არ უნდოდა! გააჩნებოდა ადგილის დაქრა და ამისათვის მიუცლილებელი იყო უნდოდა ბერათ წასვლა; მაგრამ არც მონასტერში დაყუდებულნივით ცხოვრება სურდა; მას სურდა ეპისკოპოსობის მიღება და სამსახურის ასპარეზზე შრომა. ამისათვის ღმერთმაც კი მიანიჭა მას ნიჭი და ცოდნა.

თეოფილაქტეს დროს შაგირდებს დაბლ და მაღალ სასწავლებლებში მარტო სასულიერო საგნებს ასწავლადნენ და ახალი ენების და სამეცნიერო საგნების შესწავლას არა-

*) მომეტებული ნაწილი თეოფილაქტეს ცხოვრების აღწერისა არის გადმოღებული ეურნალიდამ „მგროპის მოამბე“ 1873 წლისა.

მტრისათვის რომ სოფელი ბაბია და ტრიასი.

შბთ ვრესი ძალა მსპალოს ჯარისა ამ ყამად ალექსინაცის მახლობლად არის, ზაიხართან, დაბანაკებული; სეობიელებისა კი თვითონ ალექსინაცში, ჩუპრიაში და პარაჩინში. ბუშინ მოსულ დევეშამ გვაცნობა, რომ მსპალები თავს დასხმინ სერბების ჯარს ალექსინაცთან და მთელი დღის განმავლობაში საშინელი ბრძოლა იყო. სერბებიდამ მოსული ამბავი გვაცხობინებს, რომ ამ შეტაკებაში ჩვენ გავიმარჯვეთ, ოსმალებმა რამდონიმე სიმაგრე წაფართვით ისევ და დიდხანს ვსდევნეთ.

მართის სიტყვით, მთელი ამ ბრძოლის ბედი ახლა ალექსინაცისა და შემდეგ, თუ აქ დაამარცხეს სერბიელები, ძრავუვაცხე იქნება დამოკიდებული, სადაც სერბიელებს აქვთ უმთავრესი არსენალები და ყველა საომარი იარაღები. შემდეგ ბელგრადამდე გზა თავისუფალი იქნება ოსმალებს, თუ მოინდომებენ ბელგრადში წასვლას და იმის აღებას. მაგრამ, როგორც საფიქრებელია, ძრავუვაცხის აღების შემდეგ, სერბიელებს ბრძოლის გაგრძობა აღარ შეეძლებათ. მეორეს მხრით, თუ მართალია ის ამბავი, რომ სერბიელებმა ისევ წართვეს ოსმალებს პრიაჟევიცი და თუ ალექსინაცთან ისინი გამარჯვებული დარჩნენ, იმათ ამ ბრძოლიდამ სახელოვნად გამოსელა შეეძლებად. ჯერ ხნობით კი გადაწყვეტილის თქმა არ შეიძლება, თუმცა ღენერალი ჩერნაიევი, რომელიც მთელი სერბიის ჯარის სარდალად არის ახლა დანიშნული, ძალიან იმედებს იძლევა, რომ ჯარი იმდენად მომზადებულია, რომ დღეის შემდეგ დამარცხების აღარ უნდა გვეშინოდესო.

ზოგიერთს უცხო ქვეყნის გაზეთებში იწერებინან, პარიჟში ამბავი მოვიდა, რომ რუსეთის იმპერატორი მეცადინეობს, რომ მსპალებსა და სერბებს შუა მორიგება და მშვიდობიანობა ჩამოაგდოსო.

საბერძნეთი. საბერძნეთის ელჩისათვის მმართველობის ნოტა წარუდგენია სტამბოლს მსპალებითისათვის, რომ იმან დააკმაყოფილოს ყველა კანონიერი მოთხოვნისება ძანდიის კურძულის მცხოვრებლებისა, რადგან იმათს აღელვებასა ჩვენ ხალხზედაც დიდი ამაღლებელი ზედმოქმედება აქვსო. ბაზეთებში ჯერ არაფერს არ იწერებინან ამაზე—თუ რა პასუხი მისცა მსპალებითის მმართველობამ საბერძნეთს ამ წინადადებაზე.

მაგრამ ეს კი, მგონია, ცხადი უნდა იყოს, რომ, თუ მსპალებითა ეს მოთხოვნებილება ფორმალურად მაინც არ დააკმაყოფილა, საბერძნეთი ომს გამოუცხადება მსპალებითსა ამას და ეინ იცის, მერე იქნება მთელი მეროპის ომიც თან მოჰყვეს.

ახლა, მაღლობა ღმერთსა, თავისუფალი ხარო, კარგათ უნდა იყოთ, მე ვთქვი.

შე. დალოცვილიშვილო, რაღა კარგათ უნდა იყოთ... მართალია, განგვათავისუფლეს, მაგრამ ახლა სხვა ცეცხლში ჩავეარდით... ამოხვრით მითხრა იმან. უწინ, მართალია, ყმათ ვიყავით, მაგრამ მარტო ერთ ბატონს ვემსახურებოდით; მუცელი მაძლარი მაინც გვექონდა. ახლა, ბატონო, ხუთს უნდა ვემსახუროთ: მღვდელს, სოფლის ბატონს, სოფლის მწერალს, სტარშინას და სხვა არ ვიცი ვის... ახლა მე ჩემი საკუთარი საქმე დამიგდია და მოსულეარ ბატონის კარზე, ვემსახურები, ჩემი ყანები კი ისე უპატრონოთ უუქდეზიან.

როგორც მოგვხებნებათ, ჩვენ ეალი გვაქს კვირაში ერთს დღეს უნდა ვემსახუროთ ბატონებს ზამთარს თუ ზაფხულს, მაგრამ ედლოცვილი ბატონები ისე არ შერებინან: ზამთარის დღეებსაც ზაფხულში გვახდენებენ, ისე რომ ზაფხულში თითო სახლმა ორმოცდათორმეტი დღე უნდა ვემსახუროს ბატონს, ისიც მშვიდ-მწყურვალე.

ღღუურზე ორ-სამ კოდს, როგორც თვითონ უნდათ, ლალას გვახდენებენ. მღვებ-კაცს თუნდა მოუვიდეს, თუნდა არა მოსავალი, ბატონი თავისას წაიღებს. თუ სულ არა აქვს მოსავალი გლეხს, მაშინ უნდა წაიღოს, ისეხოს სურამში, ერთი-ორად ივალოს ურებიდან ანუ სამხებისგან და გადუხადოს ბატონს თავისი. აი ამით ვართ ყვლამდისინ ვალში...

მეორე გლეხმა საქონლის უყოლობა შემოამხივლა:

რო გყვანდეს, სად უნდა შევიწახოთ? ადრე ჩვენი სოფელი იყო ახლა; იმისგან იყიდა მამა. ახლა ის იძახის: ამთონს და ამთონს თუღს გადხდით, თუ არა და საქონლის საძოვრის და ტყით შემის მოტანის ნებას არ მოგცემთო. იმ დღეს ჩემს მებობელს მოჰქონდა ყანით პური; დევენენ მამა, კარგა სცემეს და საქონელი, ურემი თავისის გაწყობილებით წაასხს. საწყალმა მიივლა მიროვითი სუღში, მაგრამ ეინ არის პატრონი! ჩვენთვის არც შკოლა, არც სწავლა, ასე ვართ რაღა... ჩვენი საქმე ერთს ღმერთზეა დარჩენილი, ბატონო...

ბევრი ამგვარი ამბები გამოგონია აქაურ გლეხებისგან, ბევრის მოწმად მე თვითონ გყოფილვარ. მაგრამ ყველას ვინ მოსთელის?

უცხო ქვეყნები

ომის ამბავი. ბედის ვარსკვლავმა თითქო ისევ გაუღიმა სერბიელებს: უკანასკნელი დევეშები გვაცნობებენ, რომ სერბიელებს ისევ დაუბრუნებიათ უკან ძნიაჟევიცი, რომელიც ამას წინათ დაიპყრეს მსპალებმა და ამას გარდა წაურთმევათ

ფრად არ უყურებდნენ. თეოფილაქტემ სწავლა რომ გაათავა, ძლიერ იგრძნო ნაკლულენება თავის სწავლისა და ამისათვის მიჰყო ხელი ფრანკოზული და ნემცეური ენის შესწავლას. იმდენათ შეისწავლა ეს ორი ახალი ენა, რომ თავისუფლათ ლაპარაკობდა ორსავეზე. ამ ენების ლიტერატურაც კარგად შეისწავლა. თეოფილაქტეს უფრო უყვარდა სახორციელო საგნების კითხვა, ვინც სასულიეროში.

მკირეს ხანში ბერად შედგომისა მიიღო ეპისკოპოსობა და გახდა უუწმინდეს სინოდის წევრათ. იქამდისინ უყვარდა სახორციელო საგნები, რომ როდესაც არხიებისკოპოსათ იყო, მაშინ მიიღო თავის თავზედ პროფესორობა სიტყვიერების საგნებში იმ დროს ახლად გახსნილს პეტერბურლის სასულიერო აკადემიაში.

თეოფილაქტე არ გვანდა იმ პირებს, რომელნიცა სიტყვიერ, სახით და ყოველგვარი მოქცევით უმტკიცებენ სხვას, რომ ღვთის სათნოკაცები არიან, და ვითომ მათთან ამ ქვეყნიურ საგნებზე ლაპარაკი არ შეიძლება. იქ კეშმარტი მოაწმუნე ქრისტიანი იყო და მისი მოქცევა სამსახურის დროს შესაფერი და უფარისელო იყო; მაგრამ როდესაც ხალხში გაერეოდა, მაშინ ამ ქვეყნიურ საგნებზედაც კი სჯიდა და ამ საგნებზე ლაპარაკი საცოდაობათ არ მიანიჭდა და არც ეს ქვეყნიური ცხოვრება კაცის დაჯად არ მიანიჭდა. არ იყო ისეთი კაცი, რომელნიცა ტანისამოით ცდილობენ დაიმახურონ დიდი ქება; მაგრამ ძლიერ უყვარდა კარგათ ჩაცმა და თავის თავის ფუფუნება. მრთ დროს თურმე ლავრაში დასეირნობდა და პატარა ქოლგახელში ეჭირა მზის სხივისგან თავის დასაფარად. ძლიერ გაუკვირდით თურმე ეს, როდესაც დაინახეს, რადგან იმ დროს დიდ საცოდაობათ მიანიჭდათ, რომ არქიერს შემწაწმუნებელი მზის სხივის დასაფარად რაიმე საშუალება ეხმარა!

იმას არ უყვარდა დაყუდებული და მოწყენილი ცხოვრება: თვითონ მოშობდა და აკეთებთა ეპარხიის საქმეებს და სხვასავეთ მარტო ხელს არ აწერდა, რასაც წარუდგენდა კანსისტორია. ამისთანა მუშაობის შემდეგ, იმისთვის, რა საკვირველია, საჭირო იყო პატარა გართობაც; ამის გამო ხშირად ან თვითონ მოიწვევდა შინ სხვა და სხვა სახორციელო და სასულიერო უწყებების პირთა და ან თვითონ მიდიოდა მათთან. იმის ლაპარაკ და მახელო სიტყვიერობას არ გადურჩებოდა კაცის გული, რომ უნებლიეთ არ მიეზიდა მისკენ და არ შეიყვარებინა.

თეოფილაქტეს არ ჰქონდა იმისთანა ხასიათი, როგორსაც ჩვენ, საუბედუროთ, ზოგიერთებში ვხედავთ: ზოგ ნაჩლიცკს კანონად აქვს დადგენილი, სხვაკაცთან ლაპარაკის დროს, თავი მაღლა დაიჭიროს და თუ მისი ქვეშევრდომთაგანია მაინც, მაშინ მშვიდობით: ასტეხს ერთ უშველებელს ბრახბრუხს და ათასნიარ შენიშნვის ზურგზე აკიდებს თავის ქვე-

შვედრომს და ისტორიებს უკან. ამით ზოგიერთს ჰქონია—თუ რაიმე კეთილ გავლენას იქონიებს თავის ქვეშევრდომზე. მაგრამ მეტი უნდა იქონიოს, რაც ამისთანა მოქცევამ კეთილი არ შობს! უფროსი, ვინც უნდა იყოს, მარტო მისთვის კი არ არის დღეენილი, რომ თავის ქვეშევრდომს უყვაროს ნიადგ და ფეხები უბრალებს; უნდა გაიგოს მისი მოთხოვნები, მისი საჭიროება და მოეხმაროს მას, რომ ღირსეულად აღსრულოს მან თავისი მოვალეობა. ამისთანა დამოკიდებულებას ვხედავთ ცხლა ჩვენ? აი ეს განსაკუთრებით ჩასიათი იყო თეოფილაქტეში რომელსაც სხვაში ძნელად ნახავ. ის ყველას ერთნაირად უყვარდა და როგორც სახორციელო უწყების პართა, ვგრეთვე სასულიეროსაც.

როდესაც ამისთანა სიყვარული არის უფროსსა და ქვეშევრდომს შორის, მაშინ შეიძლება, რომ ყოველივე საქმე რიგანათ წავიდეს; მაშინ შეუძლიან უფროსსაც, რომ თავის ნაწილი აღასრულოს და საქმე გაიტანოს. თუ ეს სიყვარული არ არის, საქმე არ კეთდება. შიშით და ფეხების ბრახა-ბრუხით განა კეთილი საქმე გაკეთდება?

თეოფილაქტემ იცოდა ეს ძლიერ კარგად და იმიტომაც აკეთებდა იმდენ საქმეს. რომელ ეპარხიაშიაც მივიდოდა, მრთელ ეპარხიას დაეტყობოდა მისი იქ მისვლა. როდესაც მთავრობას მეორე ადგილზე ვადაყავდა, თვისი ქვეშევრდომები მას გავტყობოდნენ ხოლმე უკან. ვხედავთ დღეს ჩვენ ამას?

(მაგრძელდება შემდეგ №-ში)

ნარევი

მთლი ვენგრელი გავითის კორნეზონდენტი შემდეგ სცენას აგვიწერს, რომელსაც ის ბელგრადში დასწრებია:

„მედავზე აუარებელი ხალხი მოგროვებულყო და ბარბანის ხმა შორიდან მომესმა. მივახლოვდი. მანვე, რომ ერთ ალაგას დალაგებული იყო ბევრი ვერცხლის, ოქროს და სხვა ნივთები. მიხვრეს, რომ ეს ნივთები ბელგრადის ქალებს შეეწირათ სამშობლოსათვის.“ ომის გასაგრძობად; ვის საათები და ძეწკები მოეტანა, ვის ბეჭდები, ვის სამაჯურები ვის საყურები და სხვ. ახლა აქ ამ მედავზე დელაგებობთ ყველაფერი და ბარბანით აგროვებდნენ ხალხს, რომ ყველა ეს ნივთები მალე გაეყიდნა, ფულად ექცათ და ბრძოლის ველზე გაეგზავნათ.“

ნეტარ ხსენებულ „უჩინანალიკობის“ დროს, ორი მეტად გამოჩენილი უჩინარის ნაწილი იყო ჩვენში, ერთის გვარისა: პ. ნ—ძე და ს. ნ—ძე. ამათს სამწყსოს რიონი სახლგარედა. მრთელ რალაც უბედურად ერთის ამთავანის სამწყსოში დამღეჩელი გამოავლო რიონმა, შეპყრთა ბატონი უჩინარის ნაწილი, რადგან ამისთანა შემთხვევა თავის დღეში არ შეხვედრია. ჰკითხა ერთს: რა უნდა ვქნათ? უთხრა, არ ვიციო. ჰკითხა მეორეს, — იგივე პასუხი.

ბოლოს ითხოვა სადღაც „ქანონთ პრეზა“, ჩახელა შიგ, სწერია: „Нужно произвести дознание изъ подъ руки“ (ე. ი. ხელად, გამოკითხვით უნდა მოხდეს გამოკითხვა). ახლა ამაზე შეიქნა გამოკითხვა: „რა, ეს „იზ პოდ რუკი“ დახანაიე რა არისო? იკითხა ყველგან, მაგრამ კაცმა ვერ აუხსნა. რა არა ეშველარა, მიიხმო ჩემად იასაულები და უბრძანა: ის მკვდარი აიღეთ, როდის ვაღმა გაიტანეთ და ს. ნ — ის საუჩინარს დაავდეთო. იასაულებმა ბეჯითად შეასრულეს ბრძანება.

ახლა ს. ნ — ეს შეექნა საწვალელებად საქმე: ამნაც იმგვარად გამოკითხა, იმგვარადვე ჩახელა კინონში და ამასაც დახვდა იქ „დონხანაიე იზ პოდ რუკი.“ მერც ამან იშოვნა იმისთანა კაცი, რომ ამ სიტყვების ახსნა შესძლებოდეს. ბოლოს მოიხმო თავის იასაულები და უბრძანა: აიღეთ ის მკვდარი, როდის ვაღმა გაიტანეთ და მეორე ნაპირზე, ა. ნ — მის საუჩინარს დაავდეთო.“

ამნაირად სამჯერო-ოხჯერ გაიტან-გამოიტანეს თურმე ეს საბრალო გვამი რიონში, სანამ ბოლოს ერთმა იმთავანმა არ მიხვდა, რომ შუა წყალში ჩაეგდოთ და ამ ოსტატობით მოეშორებინათ თავიდან გვამი.

მიბაძვა ლეგონტოვისას

მენდობი კაცსა ოსტატსა, მით მცბიერსა ადუკატსა და ჩვენს ექიმს მუდამ მთვარლსა; მაგრამ აღარ მივენდობი ლამაზი ქალის აღტქასს!

მენდობი მოვას წითელ-წვერას, მთმც სიტყუებს მუდამ პვერას, და არ გავტყვის სულაც მართლს; მაგრამ აღარ მივენდობი ლამაზი ქალის ოხვრით აღტქასს!

მივენდობი მოლაღატეს, ჩინონიკსა მოლაქლაქეს ხალხის ბედით მოთამაშეს; მსახურს, გინა ვადამდგარსა; მაგრამ აღარ მივენდობი ლამაზი ქალის აღტქასს!

ბ. ს.

თფილისის სამაჰრანლო

(4 აპრილის სახსოვრად)

მრეენის მედავზე, ჩიტახოვის სახლებში. ავთმყოფებს მიიღებენ ყოველ დღე, კვირას გარდა, დღის 8 საათიდან დღის 10 საათამდინ.

მ. რ. შ. ა. ბ. ა. თ. ს. ექიმი მინკევიჩი — ხირურგიულ ავთმყოფობისათვის, ბარალევიჩი და ლისიცივი — შინაგანი ავთმყოფობისათვის.

ს. ა. მ. შ. ა. ბ. ა. თ. ს. მერმიშვი და მარკაროვი — შინაგანი ავთმყოფობისათვის, მამაშვი — თვალის ექიმი.

მ. თ. შ. ა. ბ. ა. თ. ს. ლისიცივი — შინაგანი ავთმყოფ., შიურჩარიანი — ვენერიული ავთმყოფობისათვის.

ხ. უ. თ. შ. ა. ბ. ა. თ. ს. მერმიშვი შინაგან ავთმყოფობისათვის.

პ. ა. რ. ა. ს. კ. ე. ვ. ს. ლისიცივი და ასატუროვი — შინაგანი ავთმყოფობისათვის და მინკევიჩი — ხირურგიულითვის.

შ. ა. ბ. ა. თ. ს. მერმიშვი და მარკაროვი — შინაგანი ავთმყოფი. შიურჩარიანი — უროისა და ხირურგიულ ავთმყოფობისათვის და მამაშვი — თვალის ავთმყოფობისა.

განცხადებანი

ა. ქალანდაძის და ამხანაგობის წიგნის მღაზიაში, ქუკის ხიდზედ, მირზოევის შენობაში, ისყიდება ყოველგვარი ქართული წიგნები:

- 1. მიჩინანი, ზღაპრული მოთხრობა — — — — — 25.
- 2. ვეფხვის ტაოსანი ავტორის სურათით — — — — — 50.
- 3. ბეჰანიანი აზბაგი ბეჰან და მანქანისა — — — — — 10.
- 4. დავითიანი თ. დავით ბურაშიშვილისა — — — — — 50.
- 5. სიბრძნე სიტყვის წიგნი, თქმული საბა სულხან მრბელიანისა — — — — — 50.
- 6. თამარ ბატონიშვილი თხზულება ბ. ჩჩულოვისა — — — — — 30.
- 7. თ. ნ. ბარათაშვილის ლექსები — — — — — 20.
- 8. თხზუ. ზ. ანტონოვისა — — — — — 1.
- 9. თ. გ. მრისთვის თხზულება წილი პირველი — — — — — 1.
- 10. თ. გ. მრისთვის თხზულება ნაწილი მეორე — — — — — 1.
- 11. თ. გ. მრისთვის თხზულება ლექსები — — — — — 50.
- 12. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 13. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 14. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 15. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 16. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 17. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 18. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 19. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 20. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 21. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 22. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 23. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 24. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 25. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 26. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 27. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 28. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 29. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 30. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 31. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 32. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 33. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 34. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 35. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 36. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 37. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 38. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 39. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 40. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 41. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 42. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 43. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 44. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 45. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 46. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 47. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 48. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 49. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 50. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 51. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 52. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 53. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 54. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 55. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.
- 56. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 50.

- 32. საახალწლო ხუმრობები თხზულება ა. კ. შერეშელისა — — — — — 10.
- 33. არსენას ლექსი თქმული მესტერიისაგან — — — — — 5.
- 34. ვინდა მარინას წამება და აბრაამიანი — — — — — 5.
- 35. ქალ ვაჟიანი — — — — — 5.
- 36. ვარდ - გულგულიანი, თქმული თ. პირველის მეფესაგან — — — — — 5.
- 37. სარკმ თქმულთა თქმული თ. პირველის მეფესაგან — — — — — 40.
- 38. შიშვარში თხზ. დ. მელიქიშვილისაგან — — — — — 10.
- 39. ლექსები სახალხო, შედგენილი პ. შიშვარშილისაგან — — — — — 5.
- 40. რჩეული არაქსი „სიბრძნე“ სიტყვისაგან, თქმული საბა სულხან მრბელიანისაგან — — — — — 5.
- 41. წამება ვინდა მეთევინ დელოვისა — — — — — 5.
- 42. ბაზარი, თქმული დ. მიქაილისაგან — — — — — 10.
- 43. გრიშული, ზღაპრული მოთხრობა, ნათარგმნი ფრანგულიდან დ. შიშვარშილისაგან — — — — — 40.
- 44. საქართველო, პირველი რეპუბლიკის შესახებ — — — — — 15.
- 45. ქართული ქართა — — — — — 30.
- 46. მგოსანი, დ. ბიევიშვილისა — — — — — 20.
- 47. სურამის სიხე, ზ. ჰონქაძისა — — — — — 20.
- 48. შავიწილავს შავილი აუტარავინთ — — — — — 20.
- 49. არითმეტიკული გამოსცანაები, ი. როსტომიშვილისა — — — — — 10.
- 50. ჰინაური — — — — — 10.
- 51. საუკუნელოლო ლოს. ვანი — — — — — 5.
- 52. ვთმრინანი — — — — — 5.
- 53. ქალ-ვაჟის ლექსები — — — — — 5.
- 54. „დროების ქალმდარი“ — — — — — 10.
- 55. „ზმა“ ანუ ოხუნჯობა — — — — — 5.
- 56. „კითხვა მიგება“ გამოცნის მიწაგვარი — — — — — 3.

„უფ. სტ. მელიქიშვილის და ამხ. სტამბაში იბეჭდება და ამ მოკლე ხანში გამოსვა უფ. ი. ს. გოგებაშვილის ახალი სახელმძღვანელო წიგნი

„დედა ენა“

რომელიც ახალ მოსწავლე ქართველ ყმაწვილებისათვის არის დანიშნული.

ამ სახელმძღვანელოში თვით ტექსტში ჩართულია მრავალი სურათები.

ბამიცემა სოლ. არტ. მართანოვისა

იქვე იბეჭდება და აგრეთვე მალე გამოსვა იმავე ავტორის მეორე სახელმძღვანელო წიგნი,

„გუნების კარი“

ავტორისაგან ხელახლად გადახედული, შესწორებული და დამატებული.

ამ წიგნის ტექსტშია მრავალი სურათები ჩართული. მომატება სულ. არტ. მართანოვისა

აქვე მართანოვის წიგნის მღაზიაში, ქუკის ხიდზე, მირზოევის შენობაში, ისყიდება ყოველგვარი ქართული და რუსული წიგნები და სახელმძღვანელოები.

დაიბეჭდა შუთისში და ისყიდება სასწავლებლის ზედამხედველთა ჟ. მ. ასათიანთან

კანონები

მღველეთათვის საკონდენო საჭიროანი, სასულიერო სასწავლებელთა და სხვათა წესდებათაგან გამოკრებული ქართულს ენაზედ.

(3-1)

ხვანჭარის (ჩაჭაში) გამსახელებელ-შემანახველი ამხანაგობის

გამგებლობა

ამით აცხადებს, რომ პირველის თიბათილდგან ამა 1876 წლისა პირველს იანვრამდე მომავლის 1877 წლისა, ა) ის ახდენიანებს სესხების გატანის დროს ასზე 12% (თორმეტსარგებელს);

ბ) აძლევს თვითონ სასარგებლოთ შემოტანილს ფულზედ — მოთხოვნამდე უფადოთ 3% ასზე და ვადით, იმის მიხედვით, თუ რა ვადით არის შემოტანილი, 4%-დგან ვიდრე 9%-მდე.

გ) მოთხოვნელბანი მიიღებინა ყოველ დღე, გარდა ორშაბათისა და ოთხშაბათისა, დილის რვა საათიდან შუადღემდე და ნაშუადღევს სამი საათიდან ექვს საათამდე.

დ) რჩევის სხდომები არიან დანიშნული: პირველ მარტომდის თვეს, პირველ ენკენისთვეს, პირველ დეკემბრისთვეს და პირველ გიორგობისთვეს 1876 წლისა.

გამგებელნი ხვანჭარის გამსახელებელ-შემანახველის ამხანაგობისა:

ქოსტანტინე შიშინი
დავით ნაწუკოვი და
მღველი სამსონ ლანდია
(3-3)

ისყიდება

ძალანდამის და მართანოვის წიგნის მალაზიაში ძუკიის ხილზეპ. შმიკაშვილის გამოცემანი:

გრიგოლ ორბელიანის ლექსები.
შასი ათი შაური

სიბრძნე სიცრუის წიგნი
თქმული

საბა ორბელიანისაგან
შასი ათი შაური

კავკასიის საგარეო ინსტიტუტი

სამომავლოდ ლოზანიტლით (შერაზე, ფრანკის სტანციის მახლობლად)

მშობიარე ქალებს ყოველ დროს დღე და ღამე მიიღებენ. აქიმობისთვისა და საწოლისთვის დღეში ათი შაურია; ღარიბები მუქთად. ლოზანიტალიში არის ცალკე (საიდუმლო) ოთახები თვეში 30-50 მანეთად.

რჩევისათვის ავთმყოფებს ყოველდღე მიიღებენ, კვირის გარდა; ვიზიტისა და წამლის ფასი ექვსი შაური; ღარიბები მუქთად.

ყოველ დღე დილის 8 საათიდან 9 1/2-მდე დოქტორი არტემიევი და 9 1/2-დან 11-მდე დოქტორი ანანოვი.

ორშაბათობით, ოთხშაბათობით და პარასკეობით, დილის 11 საათიდან 12-მდე დოქტორი ალბანუსი და ძაპველირი.

ოთხშაბათობით, 12 საათზე რჩევა რემერტისა, ალბანუსისა, ანანოვისა და არტემიევისა.

LA VELOUTINE

(გელუტინი)

ერთნაირი ბრინჯის კუდრი (უმარილი), ბისმუტით გაკეთებული.

ისეთი ზედმოქმედება აქვს ადამიანის ხორცის კანზე, რომ ალბობს და ახალგაზდა ადამიანის კანს დაამსგავსებს. ძანს ეკერება და არა სჩანს.

შ. ჭაი — გამომგონი

pommade satin

(ატლასის პომადე)

ხელების კანის რბილად შესანახად; ზამთარში არ დაუსკდება ხელის კანი, ეინც ამ პომადას ხმარობს.

9, Rue de la Paix, Paris
156-53

დაიბეჭდა და ისყიდება

თამარ სამართავლოს

ბატონისშვილი

ისტორიული რომანი

ბ. რჩეულოვისა.

თფილისში: მელიქიშვილის და

ამხ. სტამბაში და მწფიჯიანცის

წიგნის მალაზიაში.

შასი ყველგან ექვსი შაური.

ათასი პირი, ქალი და კაცი თავისი მშენებლის თმის ქონებით ვალდებულია მხოლოდ სამზღვარ გარეთ ეპრობაში შემოტანილ ესრეთ წადებულ მცანარობითს შინო-გლიცარინის პომადისა, რომელსაც თმა ამოჭყავს. მს პომადა უცდია ბევრს გამოჩენილ ექიმობის მცოდნეს და რეკომენდაციის წიგნი აქვს

ქიმიის პროფესორისა ლანდგერხტან დანიშნულისა, მენაი, უ. პლესჩინსკისა და ნებარტეა აქვს მოსკოვის საექიმო მთავრობისა; საეკირეული და წარჩინებული წარმატება ჰქონდა და უკანასკნელ დროს მოსკოვის საექიმო მთავრობამ განიხილა და პპოვა კარგი თვისება ამისი.

წესიერათ იმის ხმარებაზე მომატებულათ მოსვლელი თაიცი კი მალე თმით იმოსება. საეკირელათ თაის კეფას უმავრებს, სრულებით კანის ყოველ გვარ ქერქეშს ამოარებს; თმას ამავრებს, მცირე ხანში ბუნებითი სიბრწყინვალეს აძლევს და მეტის-მეტ მშენებლის სუნით, რომელიც იმისი ძვირფასი კუთვნილებაა, რასაკვირველია, პირველის ტურფა ტუალეტის დამამშენებელია.

შეელა ეს თვისებანი იემის ნაწარმოებისა მძლევს სრულს სიმართლეს იმედი ექიანო, რომ რუსეთში ძალიან გასავალი ექნება უპატივცემულისის პუბლიკის სასარგებლოდ.

შასი ბანკისა 2 მანეთი

ყოველ ბანკთან არის დარიგება—თუ როგორ უნდა იხმარონ ეს პომადა

პომადე PASTA EUGENIE

ამ პომადის გამამგონს აქვს პატივი განუცხადოს საზოგადოებას, Pasta Eugenie ისყიდება თფილისში ლანკოს მეზიკალურ მალაზიაში, სასახლის ქუჩაზე, არწურის ქარვასლაში, ვლადიკავკასიში — სევალოთან და სტამბოლში პურლი-

ჩენკოსთან, სადაც ისყიდება სხვა აქ მოყვანილი წიგნებიცა. მს პომადა „Pasta“ იმითია შესანიშნავი, რომ ცოტახნის ხმარების შემდეგ, ლაქები, ქორფლი, ქერქეში და სიციხისაგან სახეზე მოდებულ სიშავე სრულიად იკარგება და მსწრაფ-

ლადაც. პირის სახე იწმინდება და ახალგაზდა ადამიანის სიციხოველე ეძლევა. შეელაზე უფრო ეს პამადა იმათთვის არის საჭირო, ვისაც სუფთა და თეთრი პისისახე ჰსურთ, რომ ჰქონდეთ. მყიდველებისათვის გარანტი, არის მენის ქიმიის პროფესორი ძლენინსკი და მოსკოვის საექიმო მთავრობის მოწმობა.

შასი ერთი ბანკის 1 მან. და 60 კაპ.

ბანკთან არის დარიგება—თუ როგორ უნდა იხმარებოდეს. ყოველ პამადის ბანკას, როგორც თმისთვის აგრეთვე „Pasta“-ს აქვს თავის დალი, ამურის სურათით და გამამგონის ხელის

საც ხორცის კანის ავთმყოფობა არა აქვს, მაგრამ ჰსურს, რომ წმინდა ხელი

ხორცის კანი ჰქონდეს სახეზე, ხელეზე და ყელზე. BERTHAË RIES. კ ა მ ა დ ა

მს პამადა ისეა შედგენილი, რომ იმის ხმარების შემდეგ, ხელის კანი განსაკვირველად რბილდება, თეთრდება და მხოლოდ ღრმა მოზუცებულებაში ჰკარგავს ამ თვისებებს.

ერთი ბანკის შასი 1 მან. და 30 კაპ.

თმის საღებავი—ათი მინუტის განმავლობაში ღებავს და ექვს კვირას სძლებს. შასი სამი მანეთი.

ტოქანის ბალზამი—საშუალება მახოლისათვის. შასი 60 კაპ. 54-29

რპ. გზა.	დილა.	საღამ.	II კ.	III კ.	სეცხლის გეგები	შოშბა	ბირჟა	მან. კაპ.	გაზანდა	მან. კაპ.
თფილისი .	9 36	4 54			ა) შოთილამ მიღის:	ა) თფილისი დამ:	პეტერბურგი, 9 აგვის.		თფილისი, 12 აგვის.	
მცხეთა . .			68	38	მღესისკენ—შაბათს დილის 8 საათ.	სამზღვარ გარეთ, მუთათის, რუსეთს	მართი მანეთი ღირს:		პური შორაგალის ფთ.	80
ზორი . . .	12 21	8 41	2 40	1 23	სტამბოლს—კვირობით, დილას.	ყოველ დღე კვირას გარდა. ზუგდ.	ლონდონში 3 1/2 პენსი.	84	მერი ფუთი	60
ხაშური . .	2	11 10	3 92	2 18	ბ) მღესისკემ:	ოთხშ., მზურგეთს — პარასკ. და	პარიჟში 3 3 1/2 სანტიმი.	89	ბამბა მრეწვისა, ფუთი .	5 50
ბეჟეთუბანი			4 42	2 46	შოთისკენ — ორშაბ. ნასად. 3 საათ.	ორშაბ. ბაქოს — ორშ. სამშაუ. და	მსკონტი(სარგებლისფხის)	6	— ამერიკისა, ფუთი .	6 30
შვირილა .			5 81	3 23	სტამბოლს—ოთხშაბათს, შუადღეზე	შაბ. ძახეთს — ხაშუ. და შაბ.	ბანკის ბილეთი 5%	99 25	ბაპენტილი ბამბა ფთ.	8
მუთაისი . .	8 23		6 75	3 75	შოთილამ:	შოთილისისა და შოთისაკენ—ყო-	მოგებიანი(პირველისესხი)	198	მატული თუშური ფთ.	7 50
სამტრედია .			7 73	4 29	I	ველ დღე, კვირას გარდა. მზურ-	მოგებიანი (მეორე სესხი)	196 50	— თარაქამისა ფთ.	7 50
ახ.-სენაკი .			8 57	4 76	II	გეთს—ორშ. და პარასკ. ზუგდღის	ბირაოს ფურცლები:		აბრეშუმის ნუხური გრ.	2 60
შოთი	11 44		9 75	5 42	III	— ოთხშაბ.	თფილ. სააზნ. ბანკისა.		— მონი, ფუთი	4
შოთი	8 40				სახუმამდი . 4	გ) ბო რი დამ.	ხერსონის ბანკის (5 1/2)	88	— მონის სანთელი ფუთი.	5 60
ახ.-სენაკი .			1 18	66	3	ყოველგან ყოველ დღე, კვირას	მოსკოვის (5%)	91 25	სტეარინის სანთელი, ფ.	10 30
სამტრედია .			2 61	14	ბ. კაპ	გარდა.	აქციები:		ხორცი ძროხისა, ლიტ.	45
მუთაისი . .	11 51		3 41	69	ბ) შოთილამ:	ყოველგან ყოველ დღე, კვი-	მღესის საეკირე ბანკის	158	— ცხვრისა, ლიტრა .	54
შვირილა . .			3 98	2 21	შოთისს, შოთს	რას გარდა.	შოთი-თფილ. რკინ. გზის	139 50	სპირტი, ვედრო	6 60
ბეჟეთუბანი			5 33	2 96	ზორს, ღუშეთს, სიღნახს	წიგნის გაგზავნარუსეთში	შავიზღვის ცეცხ. გემების	530	— შაქარი, ბროც. ფუთი .	6 90
ხაშური . . .	5 41	1 6	5 84	3 24	როსტოვის მღესას მოსკოვის	და სამზღვარ გარეთ:	ძაქვანის და მერკურის .	205	— ფხვნილი ფუთი . . .	5 80
ზორი	7 23	3 6	7 36	4 9	პეტერბურგს, მარშაგას	ლია წიგნის	პირვ. საზღვევ. საზოგ.	724	შავა გრვავალი ფუთი .	19
მცხეთა . . .			9 85	4	მსმალეთში, შვეიცარიაში	დაბეჭდილის (სამი მისხალი) .	პეტერბ. საზღვევ. საზ.	263	ხეთი ქუთჯუთისა ფთ.	5 50
თფილისი .	10 16	7 24	9 75	5 42	ინგლისში		მოსკოვის საზღვევ. საზ.	260	მქრო 1/2 იმპერიალი . .	6 27